

VRTEC

ŠTEV. 8

1936/37

LETNIK 67

Joža Vovk:

Pomladni večer.

Zadrhtela čez dobrave
pesem je v večerni mrak,
zadišale so vonjave,
s polja veje mir sladak.

Zadremali so domovi,
zasanjali v tih večer,
angel božji je priplaval
in zaprl hišno dver.

K tlom cvetovi so nagnili
trudne svoje glavice
in po nebu natrosili
angeli so zvezdice.

V molk pobožen zemlja klone,
ko večerni zvon drhti,
ko čez polje glas vsak vtone,
v tihem, sladkem snu vse spi.

Zofie Breitenebner:

Srečno dete.

Dete samo je ostalo,
svojo mamico iskalo,
jokalo je dan in noč
klicalo Boga v pomoč.

»Smili se me, ljubi Bogec,
mali sem ostal sirotek.
Pusti me po smrti vsaj
k mamici v nebeški raj!«

Bogec dete je uslišal,
k sebi v raj ga je poklical,
ko zaspalo je sladkó,
k sebi ga je vzel v nebo.

Angelci so belokrili
k sebi detece privili,
dali mami ga nazaj
v topli, mehki naročaj.

Joža Lovrenčič:

Tonca iz lonca.

Nenavadna zgodba iz starih časov.

7.

ilo je ob žetvi.

Tona je odšel že zjutraj v gozd in vzel južino s seboj. Polona ga je priganjala, naj za časa misli na zimo in pripravi toliko drv, da bo klada do strehe in se jim ne bo treba bati mraza, ko pritisne.

Tako sta bila Polona in Tonca sama doma in prav pri južini ju je dobila bogata gruntarica. Prišla je in za božjo voljo prosila Polono, da bi

ji prišla kako uro pomagat žet.

Polona se je izgovarjala, da ne more, ker nima komu pustiti otroka, ki sam gotovo ne vzdrži doma.

»O, saj bom priden, mamica!« je posegel Tonca v pogovor.

»Če je kaj zaspan, pa ga deni ta čas spat!« je prigovarjala gruntarica. »Tako boš brez skrbi! Kolikokrat sem jaz tako napravila!«

»Zaspan, zaspan!« je poprijel prebrisanček za gruntaričino besedo in še zazehal.

»No, vidiš, saj te že kar sam prosi!« je dejala gruntarica in pobozala malega, ki ji je šel tako na roko in podpiral njeno prošnjo.

Polona se je vdala, prišla Polona in ga odnesla v izbo, kjer ga je oblečenega položila na njegovo posteljico in mu zabičala, naj lepo zaspi. Obljubil ji je, da bo spal, dokler se ne vrne, in da ne bo pustil nikogar v hišo.

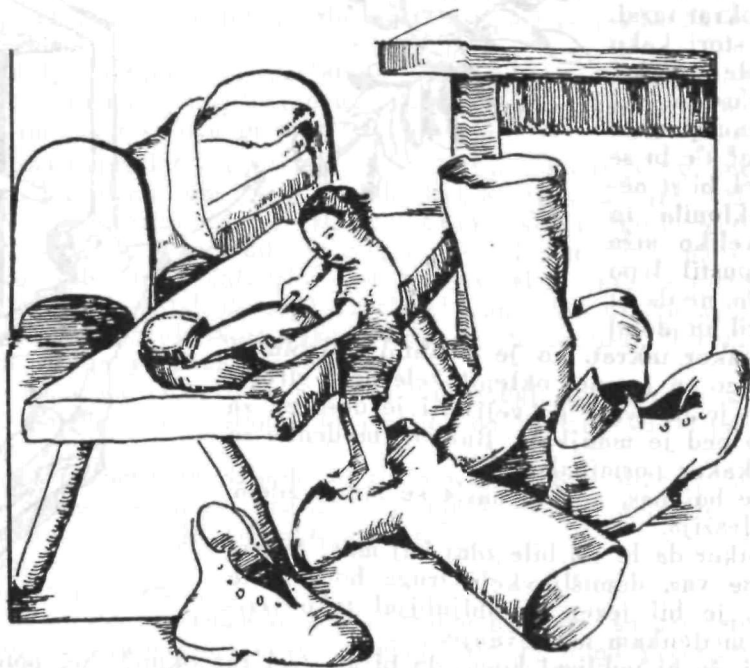
»Viš, pa bi se bala od doma, ko imaš takega varuha, Polona!« je gruntarica na pragu v izbo pohvalila malega bahačka.

Pa se je Polona le bala in je zaprla vrata in jih zaklenila, ko je odšla z gruntarico. Dokler je Tonca slišal skozi odprto okno materin glas, je lepo ležal v svoji posteljici, potem se je začel smejati.

»Hihhi, saj nisem zaspan, le tako sem rekel, da bi bil lahko sam doma in bi pokazal, da se nič ne bojim in me ni nikogar strah!«

In da bi sam sebi pokazal, kako se nič ne boji in ga ni nikogar strah, se je skobacal s posteljice in se spravil k očkovi mizi in njegovemu orodju. Kladiivo mu je bilo najbolj všeč. Prijel ga je z obema ročicama in začel z njim biti po tleh in po klopi, da je kar odmevalo. Videl je tudi očka, kako navrti s šilom podplat in vtika potem v luknjice dreto in šiva. Poskusil je še s šilom. Podplat je bil trd in čeprav se je trudil, ga ni mogel navrtati. Pa je začel vrtati v klop. To je šlo in je bil vesel. Ko je napravil že celo vrsto luknjic, je šel in vtaknil v vsako žebelj in potem drugega za drugim zabijal s kladivom prav do konca, da bi trdno držali. Tako je poskušal z vsem orodjem. Posebno vesel je bil ostrega nožiča, ki ga je iztaknil na očkovi mizici. Kako je občudoval otroke, ki so se postavljali s pipci in rezali ob potoku vrbe in majali piščalke! Tudi on je želel tak nožič, a ne očka ne mama mu ga nista hotela dati, češ da je premajhen in da taka stvar še ni zanj, ker je nevarna, da grize kakor pes. Psov, zlasti Gozduljinega Črnina se je bal in zato ni več prosil in je le čakal, kdaj bo pipec katerega otroka ugriznil. In je tam doli na vasi enega, do krvi ga je. Potem je verjel,

da res grize. Zdaj pa je bil le vesel nožiča. Ogledoval ga je in iskal v izbi, kaj bi rezal. Nobene palice ni bilo, nobene šibe. In kako rad bi kaj rezljal in rezal! Tudi piščalko bi rad majal, da bi piskal in si delal kratek čas. Pred hišo bi šel rad, a kako? Do kljuke pri vratih ne more seči, da bi odprl. In vendar mora in mora ven! Če bi bil močan, bi ono špranjo v vratih razrezal z nožkom in bi potem smuknil v kuhinjo in če so v kuhinji tudi zaprta vrata, bi še tam tako napravil, pa bi bil zunaj. Le kaj naj napravi, da se reši iz izbe?

Stopical je po sobi in že mu je šlo na jok. Neznansko bridko je občutil puščobo samote in sproti je z rastočim nemirom v srcu hrepenel po svobodi in blagroval po svoje otroke, ki se lahko po svoji mili volji podijo spodaj po vasi. Tedaj je slučajno priletel na okno vrabec.

»Živ, živ?« je povprašal.

»Seveda sem živ, samo zaprt sem!« je odgovoril Tonca.

Vrabec se je ob odgovoru, ki ga ni pričakoval, prestrašil in je brž odletel.

To je bila rešitev za Tonca.

Dotleji ni videl okna in ni mislil nanj.

»Skozi okno se spravim!« je zdaj kar takoj sklenil.

Zaprl je nožek, ki ga je še vedno držal v ročici, ga spravil v žepek, kakor je videl, da ga spravljajo otroci, in splezal najprej na klop. S klopi je že segel do okna in videl skozenj. Okno ima železne križe, a kaj to! Pogleda v lepi svobodni svet, ki se ves koplje v soncu, mu nič več ne moti. Tudi ven pride. Če bi bil velik in debel, bi skozi križe ne mogel, tako pa pojde. Prijel se je za srednji železni drog in se povzpел na okno.

»Hoho, zdaj sem pa že skoraj zunaj!«

Postal je še nekoliko in se za trenutek zagledal v hruško, ki mu je na svojih vejah ponujala sladke medenke skoraj pod nos.

»Danes pa splezam na drevo in se jih toliko najem, da bom sit za ne vem koliko dni!«

Želja po medenkah je podžgala njegovo podvzetnost. Sklonil se je in po vseh štirih skobacal med križi pred okno, kjer je spet vstal. Zgrozil se je. Ko je pogledal predse, je videl, da je na zunanji strani visoko do tal, čeprav je bil pod oknom kup peska, kjer se je tolikokrat igral. Kaj naj stori, kako naj pride na tla? Ali bi dosegel vejo, ki mu ponuja medenke? Če bi se je oprijel, bi se nemara sklonila in bil bi veliko nižje in se spustil lepo pred hišo, ne da bi se udaril in dobil buško kakor takrat, ko je omahnil z debla. Z eno ročico se je spet oklenil železnega droga, z drugo je pa segal po veji. Ni je dosegel, za njegovo ped je manjkalo. Rumene medenke so se mu kakor posmihale.

»Ne boš nas, ne boš nas!« se mu je zdelo, da ga dražijo.

»Kakor da bi mi bile zdaj kaj mar! Potem pa, a ne vas, domišljavke! Druge bom, boste videle!« je bil jezen in obljubljal tako izzi-valnim medenkam maščevanje.

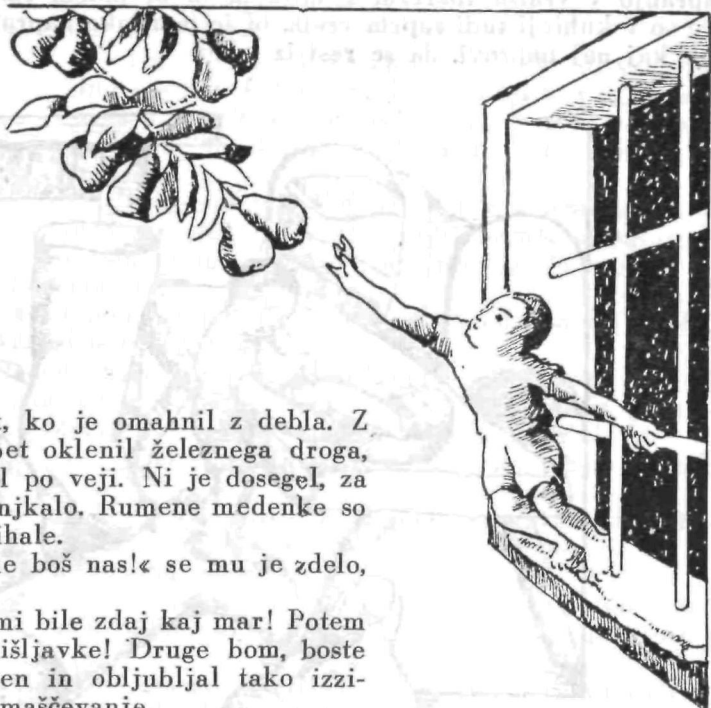
Kaj, če bi poklical koga, da bi ga vzel raz okno? Ne, potem bi ne bil sam in tudi mama bi bila huda. Obljubil ji je, da bo priden in bo lepo spal. Če bi prišel kak otrok, bi hotel, da bi šel z njim. Tega pa ne mara. Mama bi ga poiskala in potem spet natepla. Tepen pa ne mara več biti. Boli. Če spleza sam na tla in bo potem samo okoli hiše, dokler ne pride mama, ne bo huda. Pove ji, da je bil lačen in je splezal skozi okno in se najedel medenk in je sit za ne ve koliko dni. Mama mu poroče, da drugič ne sme več skozi okno, pa bo dobro. In potem ga še skrbno povpraša, če se je kaj udaril.

»Zdaj še ne vem,« je prekinil svoje misli in stal nad prepadom in strmel v pesek.

»Pesek ni trd, pesek je mehek!« mu je šinilo v možgančke.

Previdno se je vrgel na vse štiri, se oprijel potem z ročicama okvira pri oknu, spustil nožice čez zid in tako nekaj časa bingljal in iskal s prstki kako razpoko, da bi se oprl. Zid je bil gladek. Prav tedaj, ko so mu ročice že omagovale in je držal nožice trdo k zidu, je lezel po steni martinček. Nič se ni ustrašil nožic, preko njih je hotel. Tonca pa se je ustrašil. Kar zazeblu ga je, ročice so popustile in — strmoglavil je na kup peska, s katerega se je zavalil v travo.

»Zdaj sem pa gotovo mrtev in ne bom mogel mami povedati, če sem se kaj udaril!« ga je imelo, ko je obtičal v travi in se ni upal ganiti. Bolelo ga ni nič in to se mu je zdelo čudno in naj bi bila smrt. Slišal

je, ko so se otroci menili o smrti, da potem človeka nič ne boli. In še je slišal, da mrtvi na sodni dan vstanejo. Kdaj bo sodni dan? Ali ga bo moral dolgo čakati? Če pride martinček s stene — videl ga je, kako lepi na njej in se sonči — in bi se spravil nadenj in mu začel gristi prstke na roki ali se spravil celo nad ličca in nosek in — Bog varuj, nemara še na oči, kako naj se brani, ko je mrtev! Kakšen bi potem vstal na sodni dan? Vsi bi se mu smejali in ne samo mama, še očka bi ga natepel.

»Hov, hov, hov!« je tedaj zalajalo tam daleč iz gozda. Samo trikrat, a bilo je dovolj.

»Gozduljin Črnin!« je spreletelo Tonca in ustrašil se je bolj ko ob misli na martinčka. Črnin bi mu ne odgriznil samo prstkov in noska, velika usta ima, kar celega bi pohrustal in požrl.

Ta grozna misel mu je vrnila — življenje. Skočil je pokonci in začuden gledal okoli sebe. Vse je bilo kakor prej, ko je gledal skozi okno. Sonce je svetilo, hiša je stala, s hruške so ga vabile medenke — nič, prav nič se ni spremenilo ta čas, ko je bil mrtev. O, na sodni dan mu ni bilo treba dolgo čakati! To se bo postavljalo, ko bo spet prišel k otrokom in jim povedal, da je že preživel sodni dan in mu ne bo treba več umreti. Saj človek samo enkrat umre in on je tudi človek, čeprav majhen in čeprav je Tonca iz lonca.

»Zdaj sem pa lačen!« si je rekel in gledal, kje bi bili kolači in potice in še druge dobre stvari, ki jih Bog da ljudem, ko so po sodnem dnevu spet živi.

Kolačev in potic in drugih dobrih stvari ni bilo nikjer, samo medenke so visele z vejic na hruški in se mu še vedno ponujale.

»Hov, hov, hov!« je spet zalajal Črnin.

To pot bliže.

Tonca se je zdrznil.

Kaj, če pride čarovnica iz gozda? Samo po stezi, ki gre mimo hiše, more priti. In Črnina ima vedno s seboj. Nič ga nima privezanega, da bi ga vodila. Sam teka pred njo in za njo in vedno je tudi ne uboga, če ga pokliče. Šele ko mu zagrozi, jo uboga. Pa Gozdulja je zmerom tako zamišljena, kakor bi mislila na sodni dan. Nikogar ne pogleda, kar v tla gleda, kakor bi kaj izgubila in iskala. Samo če Črnin zalaja, pogleda in ga pokliče. Kdo ve, kje bo še ona, ko bo Črnin že lahko pred hišo. Gozdulja je stara in ne more hitro hoditi. Črnin pa ima štiri noge in teče, da ga noben otrok ne dohiti. Še mama in očka bi ne mogla teči tako hitro, čeprav sta velika.

Strah, da bi prišel Črnin in ga pohrustal, ne da bi se mogel z nožkom braniti, ga je pognal k hruški. Ko se je oprijel debla, je še gledal proti gozdu, li ne prihaja že črna hudoba.

Črna hudoba!

Misli so se mu kar nakrat preokrenile. Spet ga je mučil sodni dan. Nemara ga še ni preživel. Zato ni kolačev in potic. Mame ni ubogal. Boga še ni videl, da bi ga sodil. Nič več ni mrtev, vstal je. Zdaj mora priti Bog. Na desno in levo postavi ljudi, ko jih sodi. Dobro postavi na desno, hudobne na levo. Dobro sprejmejo angeli in jih odvedejo v nebesa, hudobne pa zgrabijo črne hudobe. Z njimi morajo v pekel, kjer je neznanjski ogenj. Nebesa so tam gori nad soncem, pod zemljo je pa pekel.

Urno je plezal na hruško, da bi bil bliže nebesom.

Kam ga postavi Bog? Na desno ali na levo? Saj je bil zmerom priden. Zmerom? Ne, ko je pel tisto pesem, ni bil priden. Mama ga je tepla.

Če bi bil priden, bi ga ne tepla. In danes? Danes spet ni priden. Lepo bi moral spati, kakor je obljubil mami. Pa ni. To je greh, ker ni ubogal. Dva greha že ima. Ali mu jih bo Bog odpustil? Če bi ga vsaj samo natepel, kakor ga je mama! Jokal bi nekaj časa, potem pa bi ga več ne bolelo in angeli bi ga peljali v nebesa in bi jedel same kolače in potice in še kaj boljšega.

Jož, kako mu je bilo žal, da ni ubogal mame!

Priplezal je na hruško in se na prvi rogovili odpočil.

In v vas med otroke je tudi hodil, čeprav je mama prepovedala. Tudi to je greh. In smejal se je, ko so otroci dražili mamo. Ali je tudi to greh? Bog je natančen. Če bi bil priden in dober otrok, bi se ne smel smejati, ko je bila mama huda in se je skoraj jokala od žalosti. Zaradi njega so jo dražili, zaradi njega je bila mama huda in žalostna, on pa se je smejal. Tako se je smejal, kakor so se smejali drugi otroci, in lepo se mu je zdelo. Tudi je bil zadovoljen, da ni noben kamen zadel otrok, ki so zaslužili, da bi jih bil zadel. Seveda je greh! Eden... dva...

tri... štiri... Štiri grehe ima. Ne, Bog se ga ne bo usmilit s štirimi grehi. Da bi le kmalu ne prišel! Nemara je pa neznansko dosti ljudi, ki so umrli, danes vstalo in dočakalo sodni dan? Bog opravi prej s tistimi in potem pokliče še njega pred sodni stol. Če bosta sama z Bogom, ga ne bo tako sram. Prosil ga bo, naj mu odpusti, da bo potem v nebesih res priden.

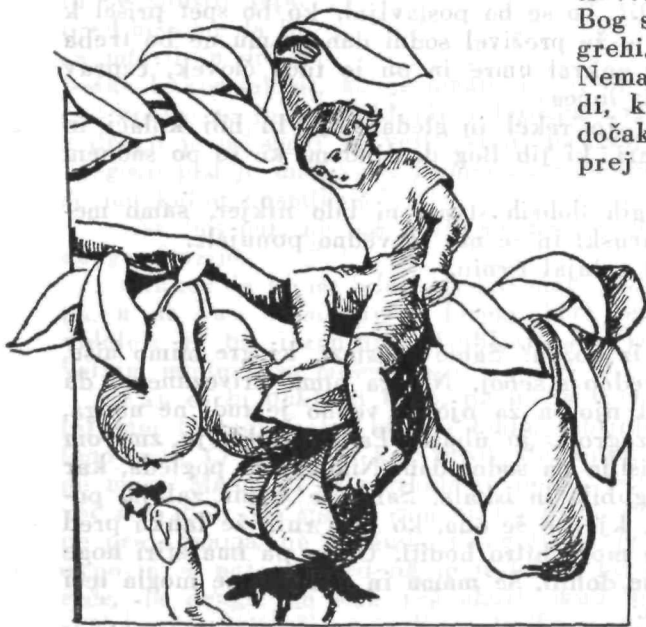
Plezal je više, da bi bil še bliže nebesom.

Nemir ga ni popustil.

Da bi bil ostal bob, da bi ga mama ne bila dala kuhat, da bi ne bil skočil iz lonca! Ali da bi ga očka vsaj kakor njegove bratce pomendral! Takrat ni imel nobenega greha, gorak bi šel v nebesa.

Gorak? Pa krščen ni bil.

Kdor pa hoče priti v nebesa, mora biti krščen. Tako je slišal. Otroci so tako pravili. In vprašal je mamo, če je res. Potrdila je, da je res. Štiri grehe, jož! Na levo stran ga Bog postavi in bo grozno hud. Tako bo govoril, kakor kadar grmi. In črna hudoba bo že čakala, da ga zgrabi s kremplji in odnese v pekel, kjer je neznanski ogenj. Ogenj peče, ogenj žge. Še na ognjišču je hud ogenj. Onega bratca, ki še ni postal iz boba otročiček, je tako peklo, da je klical na pomoč. In potem je gorel in nazadnje postal črn. Videl ga je, ko ga je kipeča voda privzdignila na rob lonca, toliko da je mogel pogledati za nesrečnežem. Škoda, da ni tudi on tedaj padel med plamen na ognjišču! Tak ogenj, ki ga zakuri mama, gotovo ne žge tako kakor tisti v peklu. In v ognju na ognjišču ni videl črnih hudob. Samo kotel je bil črn, a ni bil živ. Mirno je visel in ni imel krempljev...

»Hov, hov, hov!« je Črnin zalajal v tretje in še bliže.

Tonca se je krčevito oklenil veje.

Črna hudoba že prihaja, zdaj zdaj pride še Bog in ga bo sodil. Da bi le Gozdule ne bilo. Videla bi, kako mora stati na levi in kako ga pahne Bog v pekel. Ona je še živa in bi potem povedala očku in mami, da je Tonca v peklu. Tudi otrokom bi povedala, kaj je videla in slišala, in otroci bi se smejali in mu privoščili, da se žge in cvre v neznanskem ognju ...

Toncu se je delalo črno pred očmi. Tresel se je in čakal Boga, da zagrmí nad njim in ga pahne kar s hruške globoko pod zemljo v tisti neznanski ogenj.

Boga pa ni bilo in ni bilo, kakor bi bil pozabil nanj.

(Dalje.)

Emanuel Kolman:

Zaspanček.

Moja mati
mora vstati,
ko petelin
dan zapoje.

Sladko sanja
srce moje
še od zore,
ko že zlati

sonček se
igra na trati —
uja, aja,
dobra mati.

France Kunstelj:

Uboga grba.

»Kaj si bleknil otecu,
da sem kradel novce mu?«

Janezek je v stiski, hi!

»Av, av, av, ni res!« kriči.

Bumf, bumf, bumf, po grbi zdaj

Tonček klesti, da je kaj.

Otec, — Bog se usmili, joj,

z leskovko poseže v boj...

Bumf in tresk in čof in lop,

tička mlati kakor snop.

V kotu dvojica kremži se,

leskovka ju ugnala je.

Ivan Podobnikar:

Bolest.

Na livadi tam, prej pokriti s snegom,
so čudovito lepe rože zacvetele
in v mogočnem gozdu tam za bregom
drobne ptičke ljubko so zapele.

Bister potok, ki pozimi tožno je zamrl,
zdaj v pomlad veselo žubori
in stara vrba, ki jo sneg je bil podrl
na tla, se v belih mačicah srebri.

Pred borno hišo slepa Stankica sedi
in zaman upira uvele oči v zrak.
Glej: po mladem licu solza ji polzi,
a bolest teži srce — kot zemljo hladni mrak.

Brezsrčna graščakova hči.

ivel je graščak Trdan, skop človek, ki je imel še bolj skopo hčerko Mreto. Graščak ni dal skoraj nobenemu siromaku vbogajme, Mreta pa sploh nikomur.

Pripetilo se je, da je prišla v grad siromašno oblečena žena z drohnim detetom v naročju.

Zunaj je neusmiljeno tulila burja. Bilo je že pozno jeseni, a mati in otrok sta bila slabo oblečena in vsa premrta.

Ženica je dospela do grajskih sob in potrkala.

Odrpala so se vrata. Na pragu se je pojavil graščak, ki je hotel ženo neusmiljeno zavriniti. Pa se je zazrlo vanj dete in ga milo pogledalo s svojimi zvezdnimi očmi. In graščaku se je omehčalo srce.

»Le pojdi z otrokom v kuhinjo! Naj ti da kuharica kruha in krožnik juhe, a otročičku požirek mleka. Reci ji, da sem jaz ukazal!«

Žena se je zahvalila in odšla.

Na stopnicah je srečala grajsko hčer, ki jo je ustavila in radovedno vprašala, kam gre.

»Gospod graščak me je poslal v kuhinjo, da se okrepčam,« je odvrnila neznana ženica in hotela dalje.

Tedaj se je Mreta razhudila, da so se ji napele žile na vratu:

»Le kar poberi se! Če bomo tako razvajali berače, jih bo vedno več, a mi pojdemo mesto njih prosjačit! Ničesar ne dobiš, prav ničesar ne!«

Ženica jo je žalostno pogledala, otroček je uprl vanjo pogled svojih globokih oči in začutila je čudno zadrego. Vendar je zamahnila nejevoljno z roko:

»Le pojdit, odkoder sta prišla!«

Preden je Mreta tisti večer legla počivat, jo je oče pri večerji nenadoma vprašal:

»Ali si videla siromašno ženo z otrokom, ki sem ju poslal v kuhinjo? Nekaj posebnega je bilo v očeh tistega siromačka?«

»Srečala sem ju na stopnicah in ju zavrnila. Kaj naj hodita v kuhinjo pojedat drugim?« je odvrnila hči.

»Nisi prav storila! Kar čutim, da si delala krivico! Zakaj si taka hčerka moja?« jo je posvaril oče.

Hčerka je skomizgnila z rameni:

»Saj nas bodo ti prosjaki spravili na beraško palico!«

Odšla je v svojo sobo počivat. Legla je, a ni mogla zaspati. Komaj je zaprla oči, je že zazrla pred seboj podobo siromašne žene z otrokom v naročju. Šele proti jutru je utrujena zaspala.

In spet je stala pred njo žena z detetom in jo v sanjah prosila vbogajme.

Mreta je ostala trdosrčna in je ni marala niti poslušati.

Tedaj je siromačka pred njo pokleknila in dvignila roke:

»Zavoljo njega, zaradi svojega otroka klečim pred teboj ponižana in skrušena ter te prosim usmiljenja!«

Mreta se je obrnila proč.

Žena se je dvignila, odgrnila svojo lahno, beraško ogrinjačo in vsa zasijala v prosojni luči, ki je jemala vid, a okoli Deteta so se zaiskrile blesteče zvezde.

In Mreta je spoznala Marijo z božjim Detetom in se prestrašila.

Mati božja ji je mirno zapretila:

»Spremenila se boš v ostudno kačo! Le ker je bil tvoj oče dober z nama, boš vsako noč uro pred polnočjo dobila svojo prvotno podobo, toda samo za eno uro, ti trdosrčna neusmiljena mladenka!«

In dekle je začutila v sanjah, da postaja od samega strahu kar trda in mrzla. Zazeblo jo je, da se je stresla in prebudila. Oddahnila se je in hotela dvigniti odejo ter se pokriti. Tedaj je preplašena spoznala, da ne more dvigniti rok.

Skozi okno je sijala mlečna mesečina in se sproščala čez njeno ležišče.

Mreta se je nekoliko dvignila in se ozrla po postelji. Tedaj je divje zakričala, a iz grla se ji je odtrgal samo sikajoč glas, saj je opazila, da se je spremenila v grozno kačo.

Splazila se je iz postelje in počasi zlezla iz hiše. Za gradom je ležala siva groblja in kača se je skrila med njenim kamenjem.

Graččak je zjutraj iskal hčerko in jo klical. Ni je bilo. Razposlal je svoje hlapce, naj jo poiščejo, a vsi so se prazni vrnili domov. Šele pozno ponoči je potrkala na vrata Mreta, se vrgla objokana očetu v objem in mu razodela svojo strašno nesrečo.

Starec je zaihtel in hčerko tolažil, saj se mu je preveč smilila, da bi jo kregal zdaj, ko je bilo že prepozno.

Odslej je graščak večerjal vsako noč okoli polnoči in z njim njegova nesrečna hči. Nihče ni smel tisti čas blizu, saj se je Mreta potem vsako noč spremenjena v kačo vračala nazaj med groblje in zapustila svojega žalostnega očeta.

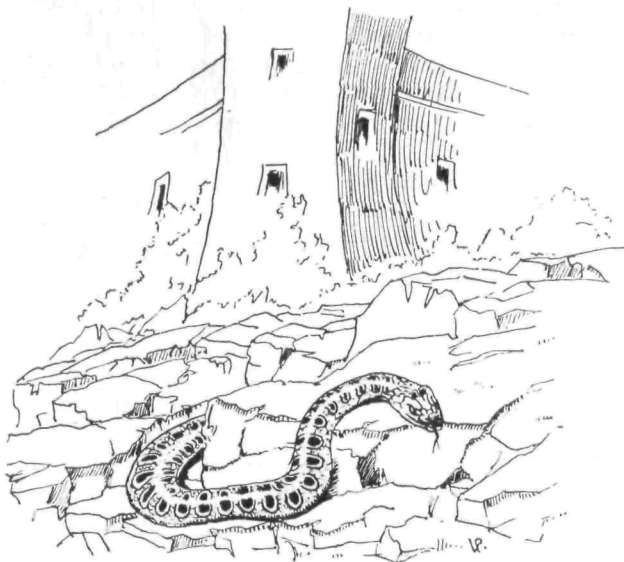
*

Po tem dogodku je minilo pet let.

Graččak Trdan je postal popolnoma drug človek. Njegovo srce je bilo zdaj milosrčno in dobro, podpiral je siromake, skrbel za revne in bolne vaščane ter pomagal vsakemu, kdor je bil pomoči potreben. Njegovo bogastvo pa zato ni trpelo. Vse, česar se je lotil, se mu je posrečilo.

Nekega dne je pod večer prispela v grad revna ženica z detetom.

Stari graščak je ni spoznal, saj je bila sedaj čudovito mlada in lepa, a Otrok je ves sijal od nadzemske miline. Takoj ko ju je zagledal, je ukazal služabniku, da mora postreči tujki kar v njegovi sobi. Ko je opazil, da je Otroček zaspan, ga je sam vzel v naročje in ga odnesel v posteljo svoje hčerke:

»Le spočij se, ljubo dete! Dokler se ne spočiješ, vaju ne pustim dalje.«

Otrok pa je le malo časa spal. Že se je predramil in klical svojo mater, ki ga je vzela v naročje, se graščaku zahvalila in hotela oditi.

Pri vratih pa se je ustavila in se okrenila:

»Vem, kaj vas teži! Bodite pomirjeni, čas rešitve se bliža! Ko pride nocoj k vam hčerka, naj leže v posteljo, v kateri je počival moj otroček, in naj ostane v nji do jutra!«

Graščak se ji je hotel zahvaliti, skočil je za njo k vratom, pa je ni bilo nikjer. Zginila je.

Ko je prišla tisti večer Mreta k svojemu očetu, je bila silno trudna in zaspana, da se ji niti jesti ni ljubilo.

»Tako moraš v posteljo, da se spočiješ!« ji je ukazal oče in jo odvedel v njeno sobo.

Mreta je legla. Nenadoma je začutila po vsem telesu strašno bolečino, da bi najrajši zakričala. Premagala se je in obležala mirno in tiho. Kmalu ji je boleost ponehala in zaspala je.

Ko se je zjutraj prebudila, je stalo sonce že visoko na nebu. Boječe se je ozrla po sebi. Sama ni vedela, kdaj je dvignila roko in jo začutila ter se vsa stresla od razburjenja. Dvignila je odejo in videla, da je ostala mlada in lepa, kakor je bila nekdaj.

Vstala je in se oblekla.

Tedaj je potrkal graščak, ki vso noč ni mogel spati. Odprla je vrata in že sta si ležala v objemu.

Odslej sta bila Mreta in njen oče najsrečnejša človeka. Oba sta delila ljudem dobrote in sta ostala usmiljena in dobrodušna do smrti.

Adolf Šinkovec:

Mati.

Mati mi tiho šepče:

Sin, ne bom Ti pravila, kaj sem Ti,

spoznaj me, v mojo dušo se ozri,

v dom moje bolesti in žrtvovanja,

in vedel boš, da želim Ti sreče.

Glad sem trpela, od žeje medlela,

a v bližino in v daljino

je moja ljubezen do Tebe gorela.

Olimpijada 1936.

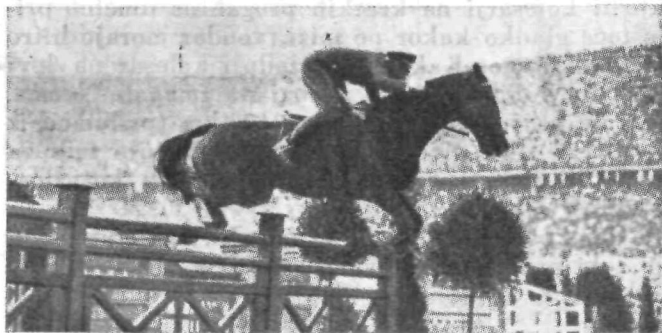
Spored olimpijskih iger je bil tako bogat, da je nudil športnikom in gledalcem najrazličnejše športne panoge. »Ali so v Berlinu tudi žogo brcali?« me je vprašal mali Jožek. Seveda, tudi »žogobrc« je bil na vrsti. Saj vsi poznate nogomet. Ko pa skoraj ni kraja, kjer ne bi danes že igrali te igre, ki postane včasih kar divja in surova.

Poleg nogometa, odbojke in košarke so se vršile tekme tudi v hokeju. Hokej igro na ledu že poznate, saj ste čitali o njej v opisu zimske olimpijade. Nič manj zanimiva ni ta igra na zeleni trati. Slika nam prikazuje Indijce (beli) v boju z Nemci (temni). Tekmovalci podé s posebno ukrivljenimi palicami trdo žogo v nasprotnikova vrata. Igralno kroglo (160 g, 23 cm) smeš premikati samo s palico, le vratar, ki brani vrata, jo sme loviti tudi z rokami. Slika nazorno kaže skrbnega vratarja, ki je pripravljen za vsak slučaj z rokami in nogami, da prestreže strel. Spustil se je je kar na tla, saj ima noge močno zavarovane s posebnimi ščitniki.

Hokej tekma Indija - Nemčija.

V tej ogorčeni borbi so zmagali Indijci. V hokeju so se izkazali kot neprekosljivi mojstri, ki so z lahkoto premagali moštva drugih narodov. Vsi gledalci so se čudili njihovi gibčnosti, brzini, vztrajnosti ter obvladanju žoge. Hokej igra pri nas še ni udomačena, pač pa močno spominja na podobno pastirsko igro — »svinjko biti« smo rekli včasih, ko smo podili na paši s palicami kamen v jamico. Mislim, da je še v navadi.

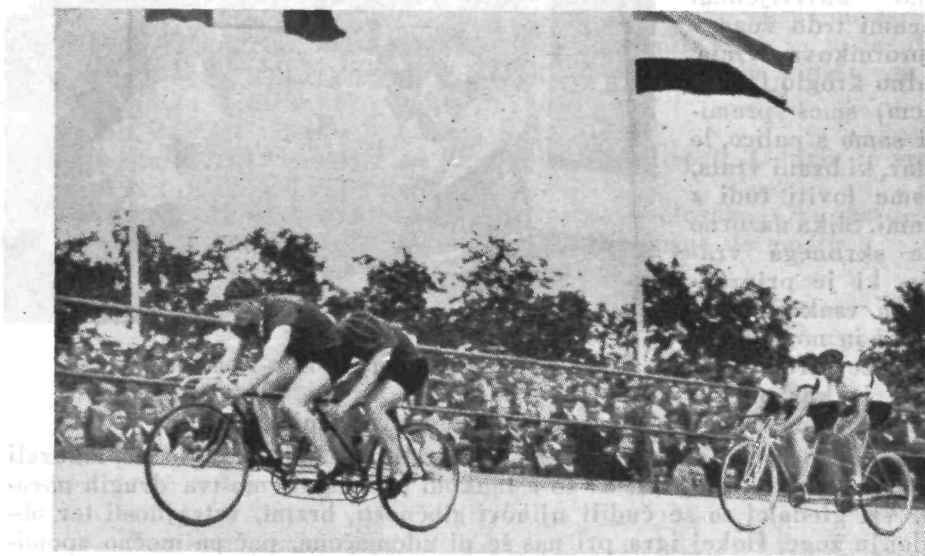
Tekma jezdecev. Dovršen skok čez zapreko.

Pri polo igri so sodelovali celó konji. Jezdecí so oboroženi z dolgimi palicami in z njimi podé žogo v nasprotnikova vrata. Zmagali so drzni jezdecí iz Argentine (Južna Amerika). Občudovali smo bistro konjiče, kako so hitro ubogali svoje jezdecé ter dobro naučeni sledili napeti igri.

Kako lepo se dá konj izvežbati, da razume vsa povelja in jih tudi dobro izpolni, to so pokazali razni drugi nastopi te razumne živali na olimpijadi.

Na drugi sliki vidimo nemškega zmagovalca. Le pogledjte, kako hitro in pogumno je preskočil konj visoko leseno pregrajo. Prav nič ga ne ovira pri lepem skoku, saj ga podpira tudi jezdec s pravilno držo. Zdi se nam, da se kaj slabo drži in da bo kar srčral živali čez glavo. Ne bojte se! Oba, konj in jezdec, sta vajena takih skokov, sicer se ne bi upala na tekmo, ki jo opazuje na tisoče radovednega občinstva. Jezdarjenje je umetnost zase, to ste morda občutili tudi že vi, ko ste jezdili takega muhastega konjiča.

Gotovo jahate rajši železnega konja — kolo, ki je bolj ubogljivo in manj poskočno. Kolesarjenje je pri nas že vsakdanja reč, saj je kolo postalo splošno in vsakdanje prometno sredstvo. Na olimpijadi so dirkali kolesarji-športniki. Slika nam kaže holandske in nemške tekmovalce na dvosedežnih kolesih. Na takih se še gotovo niste vozili. Kolesarjenje je

Tekma na dvosedežnih kolesih.

zelo naporno. Res dirkajo ti kolesarji na kratkih progah na umetno prirejenem dirkališču. Kolo teče gladko kakor po mizi, vendar morajo hitro brcati, ako hočejo doseči prvo mesto. Kako kuka zadnji kolesar na levi nazaj, da vidi, če ju bosta bela dohitela. V tej panogi sta zmagala Nemca. V olimpijskem kolesarstvu je najvažnejša dirka na 100 km (približno iz Ljubljane do Bohinjske Bistrice). Ta dirka je težka preizkušnja tudi za najboljše kolesarje. Presenetili so nas Francozi, ki so odnesli kot zmagovalci prvo in drugo mesto.

Vam mladim, nedoraslim kolesarjem pa bi priporočil, da zmerno kolesarite, ker je dirkanje zelo naporno in nevarno za srce. (Dalje.)

Frencè Švigla.

Frencè Švigla, dolg kot žrd, suh kot smrt, je bil na Gorjanskem doma. Staro bajto je imel visoko v hribih, pa je videl daleč, daleč. Včasih je pastiroval, včasih rezljal žlice in škafe delal, potem drvaril, nazadnje je pa prišla ura, ko se mu je zazdelo, da je zajel vso modrost, in je vtaknil kos sirkovega kruha v malho, pobral neke drenovo gorjačo in šel po svetu.

Hodil je tri ure, pa je prišel v vas, ki je bila že skoraj v dolini. Hiše so bile bele

in gosposke, Frencè pa lačen in je stopil v prvo in poprosil daru božjega. Dali so mu kruha in mleka in ko se je nasitil, se je slovesno obrisal in povedal: »Ne bo kar zastoj. Modrost Vam povem, kot je še niste slišali.«

Zasmejali so se ljudje, potem so pa napeli ušesa.

Frencè je pa stegnil vrat, da bi skoraj pod strop udaril, in je rekel:

»Tako je, resnico povejte vsakemu v obraz, cesarju dajte, kar je cesarjevega, Bogu, kar je božjega, in beraču, kar mu pripada. Amen!«

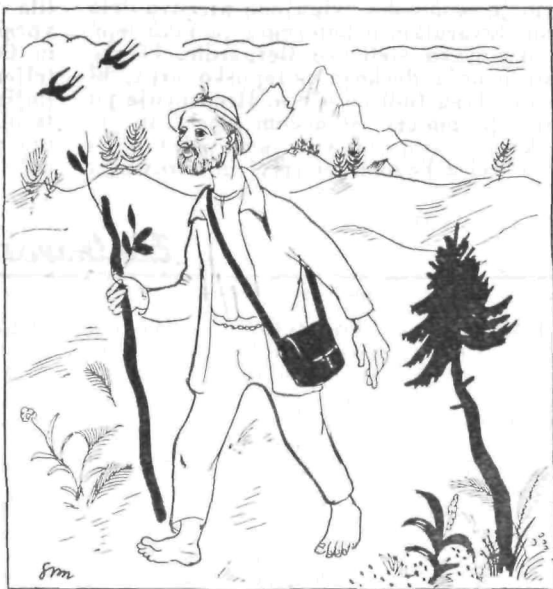
In je vzel drenovko in šel.

Bili so pa takrat težki časi. Prišli so od nekod ljudje, ki niso govorili po naše. Frencè Švigla jih je videl v dolini, kako so fante lovili in može. Tudi Frencéta so ustavili sredi široke ceste in ga niso pustili naprej.

»Papirje naj pokažem?« se je čudil Frencè.

»Papirje!« so rekli tujci.

»Saj me poznajo,« je premišljal Frencè. »Frencè Švigla sem, pa na Gorjanskem sem doma.«

»Papirjel« so bili hudi oni.

»Nič hudega ne delam po svetu,« se je branil Francè.

»Papirjel« so zakričali in so ga prijeli za roke. Pa je vzdignil drenovko in udaril dvakrat, trikrat po hrbtih, poskočil v grapo ob cesti in ga potem ni nihče več videl. Zginil je nazaj na Gorjansko.

Čudno, da ni smel hoditi po cestah, ko je bil pa doma in je modrost o resnici razlagal...

Slavstvo

Dolores Vieser, Pevček. Prevel Janez Pucelj. Založila Jugoslovanska knjigarna 1936. Ljudska knjižnica 61. zvezek. — Pisateljica je v tem delu naslikala življenje revnega dečka Ivana, sirote brez očeta in matere. Oče mu v začetku povesti umre za jetiko, mater pa, ki je očeta zapustila že pred leti, sreča Ivan samo enkrat. Zelo žalostna je zgodba ubogega štirinajstletnega Ivana, ki je izgubil očeta in mater, pa zato tembolj zahrepeni po Bogu, po svečeništvu, po darovanju svojega življenja in delovanja Najvišjemu. Silno zanimivo in podrobno opisuje pisateljica skoroda vsak posamezni korak našega junaka, saj vsa knjiga obsega tako rekoč eno samo dobo vsega Ivanovega bivanja v Pevskem domu. Muzikant je Ivan, naraven talent, ki ga je podédoval po svojem očetu. A ta talent nekako žalostno zamre ob bolesi bednega dečka. Zato je iz muzike dvignjeno njegovo delo proti Stvarniku, h kateremu ga tako lepó in očetovsko vodi oče Bernardin, ki vse bolj uganja dečkovo potepuško nrav, ki jo ima Ivan tudi po očetu. Hrepenenje po dalji, po materi, po nečem lepem, vse to se končno usmeri v eno samo željo — po združitvi z Bogom, po žrtvi in darovanju

Njemu, ki je naše vse. Prelepa gospodična z gradu ga hoče zvbati na krivo pot, a ob romantični, izredni postavi Italijana Veracinija spozna vso prevaro tozemske ljubezni in slepilne sreče. Nad vse zanimivo je opisano tovariško življenje v konviktu v Šent Vidu na Koroškem, kjer se Ivan posebno globoko spoprijatelji z neugnanim in navihanim Jurkom, ki pa Ivana vsak dan bolj in globlje razume. Tako se vzljubita, da Ivanu na ljubo pusti Jurko bogastvo svojih staršev in se tudi žrtvuje Bogu. Namesto Ivana postane Jurko sam menih. Ivanu pa ta zemska sreča ni bila namenjena. Bog ga pokliče k sebi, zlomi ga jetika, ki jo je podédoval od očeta. Prekrasna je njegova smrt: sama Mati božja pride z Detetom v prividu ponj in angelci mu zagodejo zadnjo pesem... — Delo je kaj primerno za odraslejšo mladino pri 14. in 15. letih. Kako globoko se bosta deček in deklica zamislila ob ti povesti v težka življenjska vprašanja, še globlje pa v večnost, žrtev in Boga. Zato jo vsem odraslejšim čitateljem kar najtopleje priporočam, saj je knjiga pravo umetniško delo, ki bo iz nje ta ali oni posnel premnogo lepih in tehtnih misli in po njih uravnal tudi svoje delo.

F. J.

Zanimivosti

Kdaj se začne novo leto. Danes ta dan je že vsakemu znano, da je naša zemlja velika krogla, ki se vrti okrog sonca in okrog svoje osi. Zato tudi ni povsod na svetu istočasno svetlo. Ko je pri nas dan, je n. pr. v zapadni Ameriki noč in narobe. Zato so tudi ure na svetu povsod različne. Ko na Silvestrovo udarijo pri nas ure polnoč, je v Newyorku, največjem mestu na svetu, ležečem ob Atlantskem oceanu, šele 31. decembra ob 6 zvečer. Onstran prostranih Združenih držav v Severni Ameriki ob Tihem oceanu je pa v milijonskem mestu San Franciscu šele 3 popoldne 31. decembra. — Prav nasprotno je pa na daljnem vzhodu v Aziji. Tam

so ure pred našimi. Ko trudni ležemo po polnoči, je v Kalkuti v Indiji že 1. januar ob 5 zjutraj. Še dalje v Avstraliji, v velikem pomorskem tržišču Sydneju je ob istem času že beli dan, 9 dopoldne 1. jan. Na Novi Zelandiji je takrat že 11 dopoldne in avtomobili drvé proti mestu Wellingtonu. Bogati farmerji, ki so svoja prostrana posestva po silvestrovanju prespani že pregledali, se že vozijo čestitat prijateljem v mesto srečno novo leto. 1500 km vzhodno od novozelandske obale leži angleški otok Chatham in ta košček zemlje velja za oni del sveta, kjer prvi pozdravijo novo leto. Zato so ga krstili »Novoletni otok«.

***Ko se Blažek naš
masti,
muha sitna
pribrenči.***

***„Čak me, muha
grda ti,
Blažek že te
nauči!“ —***

***Lop, pa krožnik
zazveni,
muha zdrava
odleti ...***

Rešitev ugank iz 7. številke:

Trpljenje na Kalvariji: Za naše grehe.
Številnica: Topaz, dren, skij, Volga. —
Zapoj veselo, o kristjan, veselja tvojga
dans je dan!

Demant: a, alt, arena, aleluja, gruda,
oje, a.

Vse uganke so prav rešili: Vida Vodopivec, Jerica Kryl, Pleničar Mario, Mavec Marijan, Ljubljana; Cirila in Mirko Cuderman, Tupaliče; Bertka in Jožek Zorko, Vransko; Francè iz Središča; Štefka Brezovar, Zagorje ob Savi; Hosta Kristina, Smolič Elica, Majzelj Karmen, Št. Jernej;

Kunstelj Lavro, Vrhnika; Potokar Svezotar, Abramič Oton, Kamnik; Lavrenčič Ignacij, Maribor; Anton in Janez Burja, Bled; Vida, Dominik in Janko Dolinar, Gorenja vas; Francka Dren, Ponikve; Sladič Marija, Tržič; Marijan in Matko Svoljšak, Dob; Jože Vidic, Radovljica; Vidic Janez, Zavod sv. Stanislava; Minka Sodja, Boh. Bistrica; Jerina Majda, Dol. Logatec; Oblak Stanko, Klopčič Janez, Šmid Marijan, Železniki.

Samo delno so prav rešili: Černek Roza, Litija; Lozinšek Marija, Zagorje ob Savi.

Izžrebani so bili: Brezovar Štefka, Lavrenčič Ignacij, Dolinar Janko.

Uganke, rešitve in drugo

Vigred.

Naknadno so vse uganke še pravilno rešili: Jožef in Stanko Lodrant, Prevalje; Stanko Ziherl, Št. Vid; Lojzka Kapš, Semič; Aci Urlep, Ljubljana.

Učitelj: »Povej mi, Jožek, kaj je to — deficit?«
Jožek: »Deficit je to, kar imamo, kadar ničesar več nimamo!«

Križanica.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10			11			12		
13				14	15			
16			17		18	19		
20		21			22	23		24
25	26				27		28	
29		30	31			32		33
34			35		36			
37			38	39		40		
41					42			

Besede se začno in nehajo pri debeli črti ter pomenijo:

Vodoravno: 1. lesena hišica, 6. krma, 10. vprašalna členica, 11. števnika, 12. lepa ptica, 13. bajno bitje, 15. del telesa, 16. vzklík bolečine, 17. vrsta zemlje, 19. ud družine, 20. zabela, 22. del hiše, 25. ribje jajčece, 27. mohamedanski bog, 29. podzemski hodnik, 31. morska žival, 32. kratica znanega slovenskega društva, 34. delec lesa, 36. ameriška država, 37. vprašalni zaimek, 38. svetopisemska oseba, 40. mesto v Srbiji, 41. star mož, 42. zvitek.

Navpično: 1. goreča masa, 2. žensko ime, 3. orodje, 4. žensko ime, 5. vzklík bolečine, 6. sanje, 7. pesniška oblika, 8. nagnjenje, 9. domača žival, 14. glasbilo, 17. že tako, 18. plevel, 20. osebni zaimek, 21. kratica za svoje ročno, 23. slovanska pijača, 24. vzklík, 26. rokodelec, 28. mesec, 29. moško ime, 30. del drevesa, 32. krma, 33. del človeka, 35. pregovor, 36. dvojica, 39. osebni zaimek.

Zlogovnica.

Iz zlogov: a, bo, ca, ca, ca, di, ga, gvar, ja, jan, ke, ko, la, me, mi, mi, ni, ni, ni, nik, nom, o, o, ra, rib, spo, ste, ster, stri, stro, ta, tim, v — sestavi enajst trizložnih besed z naslednjim pomenom:

1. neprijeten občutek, 2. nadležna žuželka, 3. zapreka, 4. veda, 5. vrh v Kamniških planinah, 6. gora v Julijskih Alpah, 7. samostanski predstojnik, 8. zvezdoslovec, 9. se postavi zaslužnim možem, 10. kraj na Dolenjskem, 11. visok državni dostojanstvenik.

Če si dobil pravilne besede, ti prvi dve črki iz vsake besede, brane od zgoraj navzdol, povedo začetek znane Gregorčičeve pesmi.

Posetnica.

Pero Sfor

Kaj je ta gospod?

»Vrtec« izhaja 15. dan v mesecu in stane za vse leto Din 15[—]. Urejuje ga in oblaistem odgovarja Jesenovec France, profesor v Ljubljani, Vodovodna cesta št. 24. — Uprava »Vrtca« v Ljubljani, Kopitarjeva ul. 2 (H. Ničman). Izdaja in tiska ga Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (K. Čeč).